የሰ/መ/ቁ. 191402

መስከረም 26 ቀን 2013 ዓ/ም

ዳኞች፡- ብርሃኑ አመነው

ተሾመ ሽፈራው

ሀብታሙ እርቅይሁን

ብርሃኑ መንግሥቱ

ነፃነት ተገኝ

አመልካች፡- የማነ ግርማይ ጠቅላላ ሥራ ተቋራጭ ኃ/የተ/የግል ማህበር ፡- ጠበቃ አውግቸው ክብረት ቀረበ

ተጠሪ፡- 1. ቻይና ሲ ኢ ኤም ሲ ኢንጂነሪንግ ኩባንያ ሊሚትድ ፡- ጠበቃ ሙሌጌታ በላይ ቀረቡ

2. ወጋገን ባንክ አ.ማ. ፡- ነ/ፈጅ በላይ ተህልቁ ቀረቡ

መዝገቡ ተምርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሠጠ፡፡

ፍርድ

የሰበር አቤቱታው የቀረበው የፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በሠጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ተፈጽሞበታል በሚል ነው፡፡ የክርክሩን አመጣጥ ከስር ፍርድ ቤት የመዝገብ ግልባጭ እንደተረዳነው አመልካች በስር ፍርድ ቤት ከሳሽ ሲሆን 1ኛ ተጠሪ 1ኛ ተከሳሽ እና 2ኛ ተጠሪ 2ኛ ተከሳሽ ነበሩ፡፡ አመልካች ለፌደራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥሮች 220837 እና 228090 ያቀረባቸው ክሶች ተጣምረው የታዩ ሲሆን ይዘቱም 1ኛ ተጠሪ በወልቃይት ስኳር ፋብሪካ የሲቪል ወርክ ሥራዎች ለመገንባት ባወጣው ጨረታ አመልካች አሸናፊ በመሆን ሚያዚያ 26 ቀን 2008 ዓ/ም የግንባታ ውል ተደርጓል፡፡ ለዚህም የቅድሚያ ክፍያ ዋስትና ብር 20,800,000.00 እና የመልካም ሥራ አፈጻጸም ዋስትና ብር 28,801,383.62 ከ2ኛ ተጠሪ የተሠጠ በአመልካች ቀርቧል፡፡ 1ኛ ተጠሪ ግንባታው ዘግይቷል በሚል ጥቅምት 17 ቀን 2011 ዓ/ም ውሉን በመሠረዝ 2ኛ ተጠሪ በዋስትናው መሠረት እንዲፈጽምለትም ጠይቋል፡፡ ግንባታው የዘገየው አመልካች ባለሀብት ላይ በደረሠ ከአቅም በላይ በሆነ ምክንያትና በ1ኛ ተጠሪ ጥፋት በመሆኑ የሥምምነት ውል ማቋረጥ ተግባሩ ውድቅ እንዲደረግና የችሮታ ጊዜ እንዲሰጠኝ እንዲሁም 2ኛ ተጠሪ የቅድመ ክፍያ ዋስትና እና የመልካም ሥራ አፈጻጸም ዋስትና ገንዘብ ለ1ኛ ተጠሪ እንዳይከፍል ትዕዛዝ እንዲሰጥ ዳኝነት ጠይቋል፡፡ 1ኛ ተጠሪ

የሠጠው መልስ ውሉ የተቋረጠው አመልካች በሥምምነቱ መሠረት ባለመፈጸሙ ነው፡፡ አመልካች ጥፋት ባይኖርበትም ውሉን የማቋረጥ በሕግ መብት አለን፡፡ ውሉ የችሮታ ጊዜን አይፈቅድም፡፡ ሁለቱም ዋስትናዎች ያለ ቅድመ ሁኔታ የሚከፈሉ በመሆናቸው በፍርድ ቤት ክርክር የሚቀርብባቸውና የሚታገዱ አይደሉም፡፡ ስለዚህ ክሱ ተቀባይነት የለውም በማለት ተከራክሯል፡፡ 2ኛ ተጠሪ በበኩሉ አመልካች እግድ ካላሰጠ በስተቀር ክፍያውን ለ1ኛ ተጠሪ እንፈጽማለን ብሏል፡፡

የፌደራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ግራ ቀኙን አከራክሮ ውሉ የግንባታ ውል በመሆኑ በፍ/ሕ/ቁ. 3035 መሠረት አሠሪው ተቋራጩ አንዳችም ጥፋት ባያደርግም እንኳን የፈረመውን ውል ማፍረስ እንደሚችል ተደንግጓል፡፡ ለሥራ ተቋራጩ የሠጠው መብት ሌሎች የይገባኛል መብቶች/ጥቅሞች ካሉ ማቅረብ ነው፡፡ ስለዚህ ሕጉ ውሉን በተናጠል ማፍረስ ስለሚፈቅድ ውሉ መፍረሱ ተገቢ ነው፡፡ በፈረሰ ውል የችሮታ ጊዜ ሊጠየቅ አይችልም፡፡ ዋስትናዎቹም በፍ/ሕ/ቁ. 1925(1) መሠረት ያለ ቅድመ ሁኔታ የተደረጉ በመሆኑ 2ኛ ተጠሪ ለ1ኛ ተጠሪ ከመክፈል የሚያስቀር የሕግ ሆነ የውል ግዴታ የለም በማለት ክሱን ውድቅ በማድረግ ወስኗል፡፡ አመልካች ለፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ያቀረበው ቅሬታ በፍብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 337 መሠረት ተሠርዟል፡፡

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ውሳኔ ነው፡፡ የአመልካች የሰበር አቤቱታ ይዘትም ከ1ኛ ተጠሪ ጋር ባደረግነው የግንባታ ውል መሠረት ዝቀተኛ አፈጻጸም ነው ያለን ወይስ አይደለም የሚለውን እና ውሉ ቢቋረጥ እንኳን የምንጠይቀውን የተለያዩ ክፍያዎች መጠየቅ የምንችለው በሥምምነታችን መሠረት በግልግል ጉባዔ ሆኖ እያለ የግንባታ ውሉን አስመልክቶ በፍርድ ቤት ውሳኔ መስጠቱ ተገቢ አይደለም፡፡ ጉዳዩ ለግልግል ቀርቦ ውሳኔ እስኪያገኝ ድረስም በዋስትናው የተያዘው ብር 48,300,000.00 ገንዘብ ታግዶ እንዲቆይ ትዕዛዝ ሊሠጥ ይገባል የሚል ነው፡፡ የሰበር አጣሪ ችሎት ጉዳዩን መርምሮ በውላቸው አለመግባባት የሚፈታው በግልግል ጉባዔ እንደሆነ ተመልክቶ እያለ ይህ ታልፎ ውሉ ተቋርጧል፤ በዋስትና የተያዘው ገንዘብም ለ1ኛ ተጠሪ ይከፈል መባሉ ተገቢ መሆን አለመሆኑን ለማጣራት ተጠሪዎች መልስ እንዲያቀርብ በማዘዙ 1ኛ ተጠሪ ያቀረበው መልስ የአመልካች የሠበር አቤቱታ በዋነኛነት መሠረት ያደረገው እግድ እንዲሰጥ ሲሆን የእግድ ጥያቄ የሚቀርበው ዋና ክርክር ወይም ክስ ኖሮ ክርክሩ በፍርድ ቤት እስኪወሰን ድረስ ለጊዜው የሚሰጥ ትዕዛዝ ነው፡፡ ዋና ክርክር በሌለበት ገና ለገና ጉዳዩ በግልግል እስኪታይ ድረስ እግድ ይሰጥልኝ ብሎ ዳኝነት መጠየቅ በሕግ ያልተፈቀደ ነው፡፡ በሥር ፍርድ ቤትም ያልተነሳ ክርክር ነው፡፡ ክሱን ለግልግል ጉባዔ ማቅረብ እየቻለና የእግድ ጥያቄውን በዚሁ ማቅረብ እየተቻለ ሆነ ብሎ ሥልጣን ለሌለው ፍርድ ቤት ክስ አቅርቧል፡፡ አመልካች ክስ ሲያቀርብ ፍርድ ቤቱ ሥልጣን የለውም በማለት የተከራከረን ሲሆን አመልካች ፍርድ ቤቱ ሥልጣን አለው በማለት ክርክር አቅርቧል፡፡ ይህም በውሉ መሠረት ለግልግል ጉባዔ ማቅረብ የሚችለውን መብቱን እንደተወ ይቆጠራል፡፡ ማንም ሠው በጥፋቱ ተጠቃሚ ሊሆን አይችልም፡፡ ውሉን ማቋረጥ መብት አለን፡፡ ዋስትናውም ያለ ቅድመ ሁኔታ የሚከፈል በመሆኑ እግድ ሊቀርብበት አይገባም በማለት

ተከራክሯል፡፡ 2ኛ ተጠሪ ለሠበር አቤቱታው መልስ ባያቀርብም በዚህ ችሎት በነበረው የእግድ ክርክር ላይ ቀርቦ የዋስትናው ገንዘብ ለ1ኛ ተጠሪ እንዳይከፈል እግድ ስለተሠጠበት እንጂ አንከፍልም አላልንም በማለት ክርክር አቅርቧል፡፡ አመልካች የመልስ መልስ በማቅረብ የሠበር አቤቱታውን በማጠናከር ተከራክሯል፡፡

የክርክሩ ሂደት በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ሲሆን እኛም ፍርድ ቤት የግንባታ ውሉን አስመልክቶ ክርክር ለማድረግ ሥልጣን አለው ወይስ የለውም? የዋስትና ገንዘቡ ለ1ኛ ተጠሪ እንዳይከፈል እግድ እንዲሰጥ ዳኝነት መቅረቡ የሥነ-ሥርዓት ሕጉን የተከለተ መሆን አለመሆኑን? በጭብጥነት በመያዝ መዝገቡን መርምረናል፡፡

የመጀመሪያውን ጭብጥ እንደመረመርነው አመልካች ያቀረበው ክስ 1ኛ ተጠሪ በወልቃይት ስኳር ፋብሪካ የሲቪል ወርክ ሥራዎች ለመገንባት ባወጣው ጨረታ አመልካች አሸናፊ በመሆን ሚያዚያ 26 ቀን 2008 ዓ/ም የግንባታ ውል ተደርጓል፡፡ ለዚህም የቅድሚያ ክፍያ ዋስትና ብር 20,800,000.00 እና የመልካም ሥራ አፈጻጸም ዋስትና ብር 28,801,383.62 ከ2ኛ ተጠሪ የተሠጠ በአመልካች ቀርቧል፡፡ 1ኛ ተጠሪ ግንባታው ዘግይቷል በሚል ጥቅምት 17 ቀን 2011 ዓ/ም ውሉን በመሠረዝ 2ኛ ተጠሪ በዋስትናው መሠረት እንዲፈጽምለትም ጠይቋል፡፡ ግንባታው የዘገየው አመልካች ባለሀብት ላይ በደረሠ ከአቅም በላይ በሆነ ምክንያትና በ1ኛ ተጠሪ ጥፋት በመሆኑ የሥምምነት ውል ማቋረጥ ተግባሩ ውድቅ እንዲደረግና የችሮታ ጊዜ እንዲሰጠኝ እንዲሁም 2ኛ ተጠሪ የቅድመ ክፍያ ዋስትና እና የመልካም ሥራ አፈጻጸም ዋስትና ገንዘብ ለ1ኛ ተጠሪ እንዳይከፍል ትዕዛዝ እንዲሰጥ ዳኝነት የጠየቀ ሲሆን 1ኛ ተጠሪ በበኩሉ ውሉ የተቋረጠው አመልካች በሥምምነቱ መሠረት ባለመፈጸሙ ነው፡፡ አመልካች ጥፋት ባይኖርበትም ውሉን የማቋረጥ በሕግ መብት አለን፡፡ ውሉ የችሮታ ጊዜን አይፈቅድም፡፡ ሁለቱም ዋስትናዎች ያለ ቅድመ ሁኔታ የሚከፈሉ በመሆናቸው በፍርድ ቤት ክርክር የሚቀርብባቸውና የሚታገዱ አይደሉም፡፡ ስለዚህ ክሱ ተቀባይነት የለውም በማለት ተከራክሯል፡፡ 2ኛ ተጠሪም አመልካች እግድ ካላሰጠ በስተቀር ክፍያውን ለ1ኛ ተጠሪ እንፈጽማለን ብሏል፡፡ የሥር ፍርድ ቤቶች ውሉ የግንባታ ውል በመሆኑ በፍ/ሕ/ቁ. 3035 መሠረት አሠሪው ተቋራጩ አንዳችም ጥፋት ባያደርግም እንኳን የፈረመውን ውል ማፍረስ እንደሚችል ተደንግጓል፡፡ ለሥራ ተቋራጩ የሠጠው መብት ሌሎች የይገባኛል መብቶች/ጥቅሞች ካሉ ማቅረብ ነው፡፡ ስለዚህ ሕጉ ውሉን በተናጠል ማፍረስ ስለሚፈቅድ ውሉ መፍረሱ ተገቢ ነው፡፡ በፈረሰ ውል የችሮታ ጊዜ ሊጠየቅ አይችልም፡፡ ዋስትናዎቹም በፍ/ሕ/ቁ. 1925(1) መሠረት ያለ ቅድመ ሁኔታ የተደረጉ በመሆኑ 2ኛ ተጠሪ ለ1ኛ ተጠሪ ከመክፈል የሚያስቀር የሕግ ሆነ የውል ግዴታ የለም በማለት ክሱን ውድቅ አድርገዋል፡፡

የአመልካች የሠበር አቤቱታ የተመሠረተው በግንባታው ውል መሠረት የሚጠየቁ ክፍያዎችን ለመጠየቅ በውላችን መሠረት አለመግባባት የሚፈታው በግልግል ጉባዔ በመሆኑ ግንባታ ውሉን አስመልክቶ

የተሠጠው ውሳኔ ተገቢ አይደለም እንዲሁም ክሱን ለግልግል ጉባዔ እስክናቀርብ ድረስ 2ኛ ተጠሪ የቅድመ ክፍያ ዋስትና እና የመልካም ሥራ አፈጻጸም ዋስትና ገንዘብ 48,300,000.00 ለ1ኛ ተጠሪ እንዳይከፍል ታግዶ ሊቆይ ይገባል የሚል ሲሆን 1ኛ ተጠሪ በበኩሉ ክሱን ለግልግል ጉባዔ ማቅረብ እየቻለና የእግድ ጥያቄውን በዚሁ ማቅረብ እየተቻለ ሆነ ብሎ ሥልጣን ለሌለው ፍርድ ቤት ክስ አቅርቧል፡፡ አመልካች ክስ ሲያቀርብ ፍርድ ቤቱ ሥልጣን የለውም በማለት የተከራከርን ሲሆን አመልካች ፍርድ ቤቱ ሥልጣን አለው በማለት ክርክር አቅርቧል፡፡ ይህም በውሉ መሠረት ለግልግል ጉባዔ ማቅረብ የሚችለውን መብቱን እንደተወ ይቆጠራል፡፡ ማንም ሠው በጥፋቱ ተጠቃሚ ሊሆን አይችልም በማለት ተከራክሯል፡፡

አመልካች ሆነ 1ኛ ተጠሪ በዚህ ችሎት ባደረጉት ክርክር የግንባታ ውሉ አስመልክቶ ያለመግባባት ካለ የሚፈታው በግልግል ጉባዔ ስለመሆኑ መስማማታቸውን ግራ ቀኙ ተማምነዋል፡፡ የዳኝነት ሥልጣን በመርሕ ደረጃ የሚወሰነው በሕግ ቢሆንም ተዋዋዮች በሕግ በተፈቀደው አግባብ አለመግባባት የሚታይበትን የዳኝነት አካል የመምረጥ መብት አላቸው፡፡ ሰዎች በመካከላቸዉ ከፈጠሩት ሕጋዊ ተግባራት በመነጨ ወይም ከዚህ ጋር በተያያዘ ለወደፊት በመካከላቸዉ የሚፈጠረዉን አለመግባባት ወይም ተፈጥሮ ያለዉን አለመግባባት ከመደበኛ ፍርድ ቤት ዉጭ በግልግል ዳኝነት በኩል ለመፍታት የመዋዋል ነጻነታቸዉን በመጠቀም መስማማት እንደሚችሉ የፍ/ሕ/ቁ. 3328 እና የፍብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 315(1) ያስረዳሉ፡፡ የግልግል ዳኝነት ሥምምነት በጽሁፍ በተዋዋሉት በዋናዉ ዉላቸዉ በሚያደርጉት የግልግል ዳኝነት ስምምነት ቃል (Arbitration Clause) ወይም አስቀድሞ በመካከላቸዉ ተከስቶ ያለዉን አለመግባባት በግልግል ዳኝነት ለመፍታት ራሱን በቻለ የጽሁፍ የግልግል ዳኝነት ስምምነት (Arbitral Submission) ሊመለከት ይቻላል፡፡

ተዋዋዮች በውል አለመግባባቱ የሚታይበትን ሥርዓት ከወሰኑ ውል በፍ/ሕ/ቁ. 1731(1) እንደተመለከተው በተዋዋዮች መካከል እንደ ሕግ አስገዳጅ በመሆኑ በወሰኑት የዳኝነት አካል የመዳኘት ግዴታ ይጥልባቸዋል፡፡ በግልግል ዳኝነት ሊታይ የሚገባው ክስ ፍርድ ቤት ከቀረበ ፍርድ ቤት ጉዳዩን የማየት ሥልጣን የለሌው ስለመሆኑ ውላቸውን መሠረት በማድረግ ተከራካሪዎች ወይም ፍርድ ቤቱም በግልግል እንዲታይ ሥምምነት መኖሩን ካወቀ በፍብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 9(2) መሠረት በማናቸውም የክርክሩ ደረጃ ሊያነሳው ይችላል፡፡ ፍርድ ቤቱ ጉዳዩን ለማየት ሥልጣን የማይኖረው በሕግ መሠረት ይሁን በተዋዋዮች የግልግል ዳኝነት ጉባዔን መምረጥ ውጤቱ ተመሳሳይ ነው፡፡ ተዋዋዮች በግልግል ዳኝነት ጉባዔ ሊታይ የሚገባን ጉዳይ ፍርድ ቤት ካቀረቡ በኋላ መልሰው ጉዳዩን ለግልግል ጉባዔ ማቅረብ የማይችሉት በሁለትዮሽ የኢንቨስትመንት ሥምምነቶች (Bilateral Investment Treaties) ሁለት አማራጮች የያዙ ድንጋጌዎች (fork in the road provisions) ሲኖሩ ነው፡፡ መርሑ ተዋዋዮች አለመግባባትን በዓለም አቀፍ የግልግል ጉባዔ ሆነ በሀገሪቱ ፍርድ ቤት እንዲታይ ሥምምነት ሲያደርጉ እና በመጀመሪያ በፍርድ ቤት ከታየ ሥምምነታቸውን መሠረት አድርገው ለሁለተኛ ጊዜ በዓለም አቀፍ

የግልግል ጉባዔ እንዲታይ ክስ ከማቅረብ የሚከለክል ነው፡፡ ይሕም በሥምምነቱ ጉዳዩ በሀገሪቱ ፍርድ ቤት ሆነ በግልግል ጉባዔ እንዲታይ አማራጭ የሚሰጥ መሆኑን መሠረት ያደረገ ነው፡፡ በዚህ አግባብ አማራጭ ሥምምነት ከሌሉ ጉዳዮች ከፍርድ ቤት ውጭ እንዲታዩ ካስፈለገበት ዓላማ አንዱ የፍርድ ሂደት ቅልጥፍና (efficiency) ለመጨመር በመሆኑ ተዋዋዮች ጉዳዩ በግልግል ጉባዔ እንዲታይ ከተስማሙ በኋላ ሊተው እንደሚችል መብት (waivable right) ተቆጥሮ ክሱን በፍርድ ቤት ካቀረቡት ለግልግል ጉባዔ የማቅረብ መብታቸውን እንደተውት የሚቆጠርና ፍርድ ቤት ጉዳዩን ለመመልከት ሥልጣን የሚሰጠው አይደለም፡፡ ሥለሆነም ጉዳያቸው በግልግል ዳኝነት ያደረጉትን የፅሑፍ ስምምነት በተመሣሣይ የፅሁፍ ምምነት አድርገው እስካላሻሻሉት ድረስ የዳኝነት ሥልጣን በተከራካሪዎች የክርክር አቀራረብ ሆነ ክርክሩ በደረሰበት ደረጃ ምክንያት የሚወሰን አይደለም፡፡ በግንባታ ውል አለመግባባት ላይ ዳኝነት ለመስጠት ሥልጣን ያለው የግልግል ጉባዔ በመሆኑ የሥር ፍርድ ቤቶች አመልካች የግንባታ ውል ማቋረጥ ተግባር ውድቅ ተደርጎ ውሉን የሚፈጽምበት የችሮታ ጊዜ እንዲሰጠው የጠየቀውን ዳኝነት በሥረ-ነገሩ አከራክረው መወሰናቸው ሥልጣን ሳይኖራቸው የተሠጠና መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ አግኝተነዋል፡፡

ወደ ሁለተኛው ጭብጥ ስንመለስ አመልካች በሠበር አቤቱታው ለግልግል ጉባዔ የሚገቡንን ክፍያዎች በተመለከተ ክስ እስከምናቀርብ ድረስ ዋስትናዎች እንዳይከፈሉ ታግዶ እንዲቆይ ሊደረግ ይገባል ያለ በመሆኑ ለክርክሩ አወሳሰን ዋናው ጭብጥ ክስ ባልቀረበበት ሁኔታ የእግድ ጥያቄ ሊቀርብ ይችላልን? ዋስትናዎቹ ያለቅድመ ሁኔታ የሚከፈሉ መሆናቸው ሲታይ እግድ ሊሰጥባቸው ይችላል ወይስ አይችልም? የሚለውን መመርመር ያስፈልጋል፡፡ በዚህ ረገድ 1ኛ ተጠሪ የሚከራከረው የእግድ ጥያቄ የሚቀርበው ዋና ክርክር ወይም ክስ ኖሮ ክርክሩ በፍርድ ቤት እስኪወሰን ድረስ ለጊዜው የሚሰጥ ትዕዛዝ ነው፡፡ ዋና ክርክር በሌለበት ገና ለገና ጉዳዩ በግልግል እስኪታይ ድረስ እግድ ይሰጥልኝ ብሎ ዳኝነት መጠየቅ በሕግ ያልተፈቀደ ነው በማለት ነው፡፡

እግድ በሠው የንብረት መብት አጠቃቀም ላይ ገደብ የሚፈጥር ነው፡፡ በኢፌዲሪ ሕገ-መንግሥት አንቀጽ 40(1) ላይ ጥበቃ የተደረገለት ንብረት መብት ላይ ገደብ ለማድረግ ደግሞ በሕግ በግልጽ በተመለከተ፣ ውስን ጉዳይና አፈጻጸሙም መብቱን መልሶ የመውሰድ ያህል ውጤት በማይፈጥር ሁኔታ ውስጥ ብቻ ሊሆን ይገባል የሚለው ስለሠብዓዊ መብት ጥበቃ የተደረጉ የሥምምነት ድንጋጌዎች ሆነ በሕገ-መንግሥቱ ውስጥ የተቀረጸ የሕግ መርሕ ነው፡፡ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 151 መሠረት ከፍርድ በፊት ንብረት ተከብሮ እንዲቆይ (attachment) የሚደረግበትን ሥርዓትና ሁኔታ የሚመለከተው ሆነ በፍብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 154 መሠረት ነገሩ በፍርድ እስኪወሰን ወይም ሌላ ትዕዛዝ እስኪሰጥ ድረስ ንብረቱ እንዳለ እንዲቆይ፣ ከመጥፋት እንዲድን ወይም እንዳይበላሽ፣ ለሌላ ሰዉ ተላልፎ እንዳይሰጥ፣ ወደ ሌላ ስፍራ እንዳይዛወር ወይም እንዳይባክን የእግድ ትዕዛዝ የተጠየቀው ለጥያቄው መሠረት የሆነው ክስ

ቀርቦ ከሆነ እግድ መሰጠቱ የተከሳሹ ወገን የንብረት መብት አጠቃቀም ላይ የሚያስከትለውን ውጤት በመረዳት በጥንቃቄ መታየት ያለበት ነው፡፡

የእግድ ትዕዛዝ በመርሕ ደረጃ የቀረበ ክስን መሠረት ያደረገ እና በሥነ-ሥርዓት ሕጉ አግባብ በተመለከቱት መስፈርቶች የሚሰጥ ነው፡፡ ዓላማው ደግሞ ክሱ ያለ ውጤት እንዳይቀርና ፍርድ በሚሰጥበት ጊዜም የሚፈጸምበት ንብረት እንዲኖርና ዜጎች መብታቸውን ማስከበር የሚችሉበትን ዕድል የሚፈጥርና በሂደቱም ፍርድ ቤቶች ላይ ያላቸውን እምነት የሚጨምር ነው፡፡ በመሆኑም ሠዎች ክስ ከማቅረባቸው በፊት ነገር ግን በክስ ዝግጅት ላይ እያሉ ተከሳሽ የሚሆነው ወገን ጉዳዩን በመረዳት ክስ ሲቀርብ ክሱ ውጤት እንዳይኖረው በፍብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 154(ለ) እንደተመለከተው ተግባሮችን እየፈጸመ ከሆነ፤ ተግባሩን ለመከላከል ሥነ-ሥርዓት ሕጉ የተቀረጸበትን ዓላማ እንዳይሳካ ያደርገዋል፡፡ ነገር ግን እግዱ እንዲሰጥ የተጠየቀው ክስ ሳይቀርብ ከሆነ ተከሳሽ የሚሆነው ወገን ላይ ያልተገባ የመብት ገደብ እንዳይደረግበት፤ ጊዜያዊ እግድ የሚጠይቀው ወገን ክስ ለማቅረብ ዝግጅት ላይ እንዳለ፣ የክስ ዝግጅቱ ተጨማሪ ጊዜ ያስፈለገበትን ምክንያት፣ ክሱ እስኪቀርብ ድረስ የእግድ ትዕዛዙ ባይሰጥ የሚያስከትለው ጉዳት ማሳየት ያለበት ሲሆን ፍርድ ቤቱም ክሱን ለማቅረብ የሚያስፈልገውን ምክንያታዊ ጊዜ ድረስ ብቻ በጊዜ ገደብ የተገደበ የእግድ ትዕዛዝ ሊሰጥ ይችላል፡፡

አመልካች እንዲሰጥ የጠየቀው የዋስትና ክፍያ የእግድ ትዕዛዝን እንደተመለከትነው በግልግል ጉባዔ ክፍያ እንዲከፈለው የሚያቀርበው ክስ ካለ ለምን እስካሁን እንዳላቀረበ፣ ክስ ለማቅረብ እያደረገ ያለው ዝግጅትና የክስ ዝግጅቱ በዚህ ጊዜ ሂደት ሁሉ ያልተጠናቀቀበትን ምክንያት ላይ ክርክር ያላቀረበና ያላስረዳ በመሆኑ የእግድ ትዕዛዝ እንዲሰጥ ያቀረበው ጥያቄ የሕጉን መስፈርት ያላሟላ ስለሆነ አልተቀበልነውም፡፡ በሌላ በኩል አመልካች የእግድ ትእዛዝ እንዲሰጠው የሚጠይቀው ያለቅድመ ሁኔታ የሚከፈል የዋስትና ክፍያን (irrevocable and unconditional bank bond guarantee) ነው፡፡ የገንዘብ ግዴታ/ዋስትና ሠነድ የፋይናንስ አስተዳደር አዋጅ ቁጥር 648/2001 አንቀጽ 2(20) ጨምሮ በተለያዩ ሕጎች የፋይናንስ ቃል ኪዳን ወይም የፋይናንስ ግዴታን ለመፈጸም የሚሰጥ ወይም የሚያዝ ማንኛውም ሠነድ ሲሆን የግምጃ ቤት ሠነድን፣ የተስፋ ሠነድን እና ቦንድን ይጨምራል ተብሎ ትርጉም ተሰጥቶታል፡፡ ዋስትናው የተሠጠው ያለቅድመ ሁኔታ በመሆኑ የሚፈጸመውም በውሉ አግባብ ያለ ማናቸውም ቅድመ ሁኔታ መሆን ይገባዋል፡፡ ያለቅድመ ሁኔታ የሚከፈለን ዋስትና ክስ ስለሚቀርብ የሚታገድ ከሆነ የውሉን ባሕሪ የሚቀይረው ስለሚሆን ሕጉ ሆነ ተዋዋዮች ያሰቡትን ዓላማ ማሳካት አይችልም፡፡ ሥለሆነም ያለቅድመ ሁኔታ ለመክፈል በአመልካችና በተጠሪዎች መካከል የተገባውን የዋስትና ግዴታ ውል 2ኛ ተጠሪ ለ1ኛ ተጠሪ እንዳይከፍል እንዲታገድለት ያቀረበው ጥያቄ ሕጋዊ ባለመሆኑ የሥር ፍርድ ቤቶች ጥያቄውን ውድቅ ማድረጋቸው ላይ የተፈጸመ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የለም ብለናል፡፡

ውሳኔ

1. የፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 186987 የካቲት 13 ቀን 2012 ዓ/ም እና የፌደራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 228090 ሕዳር 16 ቀን 2012 ዓ/ም የሠጡት ውሳኔ በፍብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348(1) መሰረት ተሻሽሏል፡፡

2. አመልካች የግንባታ ውል ማቋረጥ ተግባር ውድቅ ተደርጎ ውሉን የሚፈጽምበት የችሮታ ጊዜ እንዲሰጠው የጠየቀውን ዳኝነት በሥረ-ነገሩ መወሰኑ ሥልጣን ሳይኖራቸው የተሠጠ በመሆኑ ተሽሯል፡፡

3. የዋስትና ክፍያ ሊታገድ አይገባም ተብሎ የተሠጠው ውሳኔ በውጤት ደረጃ ጸንቷል፡፡

4. በዚህ ችሎት ለወጣ ወጭና ኪሣራ ግራ ቀኙ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል፡፡

ትዕዛዝ

- የውሳኔው ግልባጭ ለሥር ፍርድ ቤቶች ይተላለፍ፡፡
- የካቲት 20 እና ሚያዚያ 08 ቀን 2012 ዓ/ም የተሠጠው እግድ ተነስቷል፡፡ ይጻፍ
- መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሠ/ኃ